

**Beszámoló az Országos Bírói Etikai Tanács
2009. május 8 és 2013. november 29. között végzett tevékenységéről**

Tisztelt Választmány!

Tisztelt Kollégák!

A Magyar Bírói Egyesület Választmánya közel másfél évtizedes, széleskörű előkészítő munka eredményeként 2005. február 26. napján fogadta el a Bírák Etikai Kódexét. A kódex kidolgozása során folytatott viták alkalmával a véleményezők többsége hiányolta a normasértő bírói magatartás erkölcsi tartalmú szankcionálását. Sokak véleménye az volt, hogy szükség van egy olyan testületre, amely véleményt mond arról, hogy bizonyos bírói magatartás megfelel-e az etikai kódexben megfogalmazott elvárásoknak, a magatartás etikus-e vagy sem. Ennek az igénynek tett eleget a kódexnek az eljárási rendről szóló IV. fejezete, amikor a 18. pontban úgy fogalmazott, hogy a későbbiekben felállításra kerülő, bíróból álló Országos Bírói Etikai Tanács foglal állást arról, hogy valamely konkrét bírói magatartás etikátlan-e. Az 1/2005.(II.26.) OV. határozatának d.) pontja alapján, első alkalommal az MBE elnöksége volt jogosult az OBET tagjainak megválasztására. Az elnökség 2005. október 7. napján fogadta el az OBET Szervezeti és Működési Szabályzatát. A szabályzat szerint a testület 12 főből áll. Tagja ítélező és nyugalmazott bíró lehet, aki kivívta a bírói kar elismerését és megbecsülését. A megválasztott testület mandátuma az újonnan megválasztott Országos Választmány első üléséig tart. Első ízben az elnökség volt jogosult a tanács tagjainak megválasztására.

Az OBET összetétele:

Az OBET 2005. november 7-én tartotta az alakuló ülését, elfogadta az ügyrendjét és megválasztotta elnökét és elnökhelyettesét. A tanács tagjai közül négy nyugalmazott és nyolc, aktív bíró volt. Az ítélezési szintek szerint megoszlás a következők szerint alakult: 4 fő legfelsőbb bírósági, 1 fő ítéltáblai, 3 fő megyei bírósági, 4 fő helyi bírósági bíró volt. A testületben valamennyi ügyszak képviselője megtalálható. Minden bírósági szintnek megfelelő igazgatási vezető, elnök, elnökhelyettes és tanácselnök is tagja a testületnek.

Az első alkalommal megválasztott testület mandátuma az új választmány 2009. március 12-i megalakulásáig tartott. A választmány elismerését és köszönetét fejezte ki az OBET testületének és tagjainak eredményes és úttörő jellegű munkájáért.

Az új választmány egy nyugállományba vonult – jelölést nem vállaló - OBET tag kivételével a testület tagjait újjá választotta. A tanács a 2009. május 8. napján tartott alakuló ülésén elnökének Pethőné dr. Kovács Ágnes legfelsőbb bírósági bírót,

elnökhelyettesének dr. Rabóczi Edét a Legfelsőbb Bíróság nyugalmazott elnökhelyettesét választotta.

Az Országos Bírói Tanács Pethőné dr. Kovács Ágnes 2012. június 18. napjával a Kúria mellett működő másodfokú szolgálati bíróság elnökévé nevezte ki. Erre tekintettel az OBET elnöki tisztségéről és OBET tagságáról lemondott.

A választmány a 2012. decemberi ülésén a tanács elnökévé engem választott, a megüresedett tagsági helyre pedig dr. Németh Máriát a Zalaegerszegi Törvényszék bíróját.

Az elmúlt években bekövetkezett nyugdíjazások folytán a tanács tagjai között a nyugalmazott bírák száma öt főre emelkedett.

Etikai eljárás kezdeményezésre jogosultak köre:

A Szervezeti és Működési Szabályzat IV. pontja szerint az OBET előtti eljárás kezdeményezésére kizárólag bíró jogosult. Az ügyrend szerint az etikai eljárás iránti kérelmeket a MABIE elnöki titkárságán keresztül írásban lehet előterjeszteni.

Eljárást az OBET maga is kezdeményezhet.

Az elmúlt ciklusban az OBET előtt összesen nyolc bíró, illetve bírák által kezdeményezett etikai eljárás indult. Maga a tanács saját hatáskörében eljárást nem indított.

Az SZMSZ nem teszi lehetővé, hogy ügyfél etikai eljárást kezdeményezzen. Kivételes esetben, ha a bejelentés olyan kérdést, magatartást vet fel, ami a bírói kar megítélése, a bíróságokkal szembeni bizalom szempontjából igen jelentős és nem egyedi jellegű az egyesület elnöke, illetve az OBET elnöke a maga nevében kezdeményezhet eljárást. Ilyenre azonban nem került sor. Jellemző, hogy ügyfelek panaszos leveleikkel akkor fordulnak az etikai tanács elnökéhez, ha a bíróság által hozott jogerős, akár felülvizsgálati eljárás utáni döntésbe nem tudnak belenyugodni. Ilyen esetben a bíró elfogultságára, lelkiismeretlen munkájára hivatkozva kérik etikai vizsgálat lefolytatását, de előfordul olyan eset is, amikor folyamatban lévő ügyben kizárási kérelem elutasítása miatt, vagy a tárgyaláson tanúsított szerintük elfogadhatatlan bírói magatartás miatt tesznek bejelentést.

Ez utóbbiak szinte kivétel nélkül igazgatási jogkörben vizsgálható és vizsgálendő kérdések.

Az állásfoglalások meghozatalának módja:

Az ügyrend 5. pontja szerint: Az eljárást az OBET elnöke által kijelölt öttagú tanács, zárt ülésen folytatja le, állásfoglalásáról szótöbbséggel határoz. Az eljáró tanács, a szükséges mértékben tájékozódhat, amennyiben az állásfoglalás meghozatalához nem áll rendelkezésre elegendő adat.

Alapesetben a testület öttagú tanácsban jár el, de az ügyrend lehetővé teszi, hogy az OBET elnöke és az öttagú tanács által különösen jelentősnek ítélt ügyekben a testület teljes ülése járjon el. Ez utóbbira nem volt példa. Minden esetben az elnök által felkért öttagú tanács alakította ki az állásfoglalást.

A tanácsok kialakítása során a testület elnöke mindenkor arra törekedett, hogy az öttagú tanácsban lehetőség szerint minden bírósági szint és minden ügyszak képviselve legyen. Az eljáró tanácsok elnökeként betűrendi sorrendben mindenkor a soron következő tag került felkérésre.

A testület minden esetben a kezdeményezéstől számított 30 napon belül meghozta az állásfoglalását, azt az egyesület elnökéhez eljuttatva gondoskodott a döntésnek

az intraneten, a MABIE honlapján, illetve a Bírósági Közlönyben történő megjelenéséről.

Az OBET feladatát az etikai kódex 18. pontja határozza meg. Eszerint a tanácsnak arról kell állást foglalnia, hogy valamely konkrét bírói magatartás etikátlan-e.

A testület e feladatán nem terjeszkedett és nem terjeszkedhet túl. Tehát csupán abban a kérdésben foglalhat állást, hogy a kezdeményező által leírt magatartás az etikai kódex valamelyik pontjával ellentétes-e vagy sem. A tanács csupán az állásfoglalásra váró magatartás leírását, mintegy kész tényállást kapja meg. Az eljárás anonim. Az esetek döntő többségében az eljáró tanács ténylegesen nem tudja és nem is kutatja azt, hogy ki volt az a bíró, aki a leírt magatartást tanúsította, legfeljebb a konkrét személy kiléte különböző informális csatornák vagy sajtóhír kapcsán ismert.

A testület vizsgálatot nem folytat, még csak azt sem vizsgálja, hogy a kezdeményezésben felvetett magatartás ténylegesen megvalósult-e vagy sem. Lényegében elvi értelemben fogalmazza meg, hogy az adott magatartás a kódex - valamely rendkívül tömören és röviden megfogalmazott - pontjában rögzített elvárásnak megfelel-e vagy sem.

Az 2009 májusában megalakult OBET elé változó, de nem nagy számú, etikai állásfoglalást igénylő ügy érkezett. 2009-ben egy, 2010-ben négy, 2011-ben egy, 2012-ben kettő eljárás volt folyamatban, míg 2013-ban etikai állásfoglalás iránti kezdeményezés nem érkezett.

Tartalmát illetően mind etikai normasértést megállapító, mind az adott magatartást nem etikátlannak minősítő állásfoglalások egyaránt születtek.

Így például etikátlan ítélete a testület azt, amikor a bíró egy politikai párt kormányzati tisztséget is betöltő vezetőjének egyik újság bojkottjára felhívó, politikai tartalmú nyilatkozatával szemben, az érintett újságnak nyilatkozva ellenvéleményét fejtette ki, valamint más bírókat is a bojkott megíúsítására szólított fel.

Ilyennek minősítette azt is, hogy a bíró nagy nyilvánosság előtt a megyei bíróságokon, az ítélőtáblákon és a Legfelsőbb Bíróságon ítélkező bírák szakmai alkalmasságát minden valós alap nélkül kétségbe vonta.

Hasonlóképpen azt is, amikor a magasabb hatáskörű bíróságra beosztott bíró egy rokona ügyében eljáró alsó fokú bíróságra beosztott, az ügyben eljáró bíróval szóban és írásban iránymutatásként közölte szakmai álláspontját.

Ugyancsak etikátlannak ítélte a tanács azt a bírói magatartást, mely szerint a bíró a sajtóban megjelentetett cikkekben és nyilatkozatokban általánosítva azt állította, hogy a felsőbb bíróságok másodfokú-, és felülvizsgálati tanácsait vezető és a tanácsokba beosztott idősebb bírák nem függetlenül, hanem politikai-, és/vagy igazgatási vezetői ráhatásra, saját egzisztenciális érdekeik által vezérelve ítélkeznek.

Ugyanígy etikátlannak ítélte azt is, amikor a bíró telefonon felhívta a vádlottat és közölte vele, hogy kirendelt védője nem látja el megfelelően a feladatait és gondolkodjon azon, hogy nem kellene-e védőt váltania.

Etikátlannak nyilvánította a tanács azt is, amikor a bíró azért hozott a vádlottal szemben a szükséges bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül marasztaló ítéletet, mert a védő a tárgyaláson - bár a bűncselekmény elkövetését és a bűnösséget továbbra is vitatta - felvetette azt, miszerint kedvezőbb büntetés kiszabása esetén a határozatot tudomásul venné.

Ezzel szemben nem találta etikai normasértőnek azt, hogy egy bíró az általa indított per jogerős befejezését követően, a felülvizsgálati kérelmével együtt a jogerős ítélet végrehajtásának felfüggesztését kéri, és ettől teszi függővé a fizetési kötelezettségének teljesítését.

Ugyan így azt, amikor a bíró a tárgyaláson a kihallgatott személytől, egy ismeretlen személy külső testi jegyeinek leírásához - a könnyebb megértés érdekében - a tárgyalóteremben helyet foglalók közül azok külső jegyeit figyelembe véve kér összehasonlítást, hangsúlyozva azt, hogy nem valamely fogyatékoságról, vagy olyan külső tulajdonságról van szó, ami az adott személyben szégyenérzetet kelt.

Ugyan így nem találta etikátlannak azt, hogy a bíró olyan kérdést tesz fel egy vádlottnak, amiből arra lehet következtetni, hogy a bíróban felmerült a kihallgatott vádlottnak a másik vádlott védője általi befolyásolása.

Az OBET állásfoglalása szerint nem etikátlan a bíró magatartása, ha nem jelent be elfogultságot abban az ügyben, amelyben a vádlott képviselőjét ellátó ügyvéd a bírói tárgyalásvezetést támadja, illetve a bíróra sértő kifejezést tesz.

Tisztelt Kollégák!

Az etikai kódex tartalmával és az OBET tevékenységével kapcsolatban időnként kritikák is megfogalmazódtak. Többen vitatták a kódex legitimitását, arra hivatkozással, hogy az csupán a Magyar Bírói Egyesület, mint az egyik bírói szervezet által kimunkált és elfogadott magatartási normarendszer, így nem vonatkozik a nem egyesületi tagokra. Való igaz, hogy a MABIE a bírák csak egy részét, de többségét tömörítő szervezet, azonban az etikai kódex olyan viselkedési elvárásokat fogalmaz meg, melynek tartalma alól - egyesületi tagságtól függetlenül - egyetlen bíró sem vonhatja ki magát, hiszen olyan normákat fogalmaz meg, amelyek betartása nélkül a magas szintű társadalmi elvárásnak nem felelhetnénk meg.

Az OBET tevékenységével kapcsolatos kritikák közül kiemelendő az, hogy eljárás nem indítható személy szerint megnevezett bíró ellen, valamint, hogy azt nem kezdeményezhetik kívülállók.

Egyesületi keretek között megítélésem szerint nincs mód arra, hogy adott esetben akár széleskörű bizonyítási eljárást folytassunk le arra vonatkozóan, hogy a megnevezett bíró a kezdeményezésben leírt magatartást ténylegesen megvalósította-e, ha igen úgy milyen körülmények között, illetve, hogy az adott magatartás esetleg milyen személy szerinti szankcióval sújtandó. Jelen esetben egyetlen szankcionálási lehetőség van, mégpedig az, hogy az elbírált magatartást etikátlanná minősítsük, és az arról szóló állásfoglalást nyilvánosságra hozzuk, ezzel orientálva a bírói viselkedést.

Álláspontom szerint az etikai eljárás kezdeményezésére jogosultak körét nem célszerű bővíteni, különösen nem az ügyfelek számára lehetővé tenni, hiszen mint azt korábban is említettem az eddigi tapasztalatok szerint az ügyben eljáró bíróval szemben indítandó eljárást mintegy új jogorvoslati lehetőségnek tekintik. Persze

abban sem lehet illúziónk, hogy az ügyfelektől származó bejelentések között ne lennének olyanok, amelyek ténylegesen nem etikus bírói magatartásról szólnának, ám ekkor nem etikai eljárás keretében, hanem igazgatási jogkörben célszerű eljárni.

Reményeim szerint a kidolgozás alatt álló új etikai kódex megadja a választ ezekre részben jogos elvárásokra.

Tisztelt Választmány!

A 2005-ben létrehozott Országos Bírói Etikai Tanács előzmények nélküli feladatot kapott, azzal, hogy a kódex kidolgozásában résztvevő bírák többségi akaratának megfelelően, a bírói egyesület választmánya az etikai kódexben megfogalmazott elvek gyakorlati, konkrét magatartások alapján történő értelmezésére létrehozta. A testület tagjai önzetlenül, legjobb tudásuknak megfelelően, lelkiismeretesen végezték munkájukat.

Szeretném hinni, hogy az elmúlt nyolc évben végzett munkánkkal orientálni tudtuk a bírói magatartást. A felhalmozott gyakorlati tapasztalatok pedig hasznára válnak az új kódex megalkotásának, kellő segítséggel szolgálnak egy új típusú etikai eljárás kidolgozásához.

Végezetül - mivel mandátumunk az új választmány megalakulásával lejárt - a testület elnökeként megköszönöm az OBET valamennyi tagjának a munkáját, és az egyesület elnökének, elnökségének és választmányának bizalmát, és a munkánkhoz nyújtott segítségét.

Budapest, 2013. november 29.

dr.Schön Ferenc
az OBET elnöke